

SINGENDE KIRCHE 53 (2006), NR 1–4

Kolejny rocznik austriackiego kwartalnika „Singende Kirche” (2006) przynosi bogatą i różnorodną tematykę związaną z szeroko pojętą religijną kulturą muzyczną. Szczególnie interesujące są zamieszczane w nim (w części *Beiträge*) artykuły o charakterze naukowym, popularnonaukowym oraz formacyjnym, które znacząco wpływają na poziom omawianego periodyku. Przypomnijmy, że poszczególne zeszyty (formatu A4) w ramach rocznika posiadają ciągłą numerację stron.

Zgodnie z kontynuowaną od lat praktyką, każdy z numerów rozpoczynają teologiczno-liturgiczne rozważania uznanych teologów. W roczniku 2006 są to teksty prof. dr. Petera Hofera z Linzu, nawiązujące do obchodzonego przez świat muzyczny roku mozartowskiego (*W.A. Mozart — zum 250. Geburtstag*, s. 2–3; *Gott ist unsere Zuversicht*, s. 74–75; *Ave, verum corpus*, s. 146–147; *Das Testament Mozarts*, s. 228–229). Do tego nurtu zaliczyć należy ponadto — zamieszczoną w nr. 4 — homilię bpa dr. Aloisa Schwarza (*Musik öffnet prophetisch die Ohren*, s. 245), ordy-

nariusza diecezji Gurk-Klagenfurt, wygłoszoną 9 lipca 2006 r. w kościele kolegiackim w Ossiach w ramach liturgii otwierającej festiwal muzyczny w Karyntii.

W poszczególnych numerach omawianego rocznika dominuje — w związku ze wspomnianą na początku 250 rocznicą śmierci W.A. Mozarta — tematyka mozartowska. W nr. 1 znajdujemy obszernie rozważania na temat muzyki religijnej tego kompozytora, jej ponadczasowego znaczenia i zarazem wyjątkowości wynikającej z geniuszu twórcy, których autorem jest Manfred Hermann Schmid (*Mozarts Kirchenmusik*, s. 6–13). Dodajmy, że jest to skrócona wersja tekstu zamieszczonego w niezwykle interesującym i pięknie wydanym katalogu wystawy zatytułowanej „*Zwischen Himmel und Erde*” — *Mozarts geistliche Musik*, zorganizowanej w muzeum katedralnym (*Dommuseum*) w Salzburgu w dniach 8 VI – 5 XI 2006 r. W kolejnym numerze zamieszczony został artykuł Gerharda Walterskirchena poświęcony twórczości organowej Mozarta, jak również różnorodnym związkom kompozytora z tym instrumentem, na którym grywał już jako „cudowne dziecko” pod kierunkiem ojca (...*daß alle sein Orgelspielen weit höher schätzen. Mozart und die Orgel*, s. 84–87). Kontynuację, a zarazem interesujące dopełnienie tej tematyki stanowi opublikowany w tym samym numerze tekst Heriberta Metzgera poświęcony interpretacji utworów Mozarta przeznaczonych na tzw. organy mechaniczne (*Überlegungen zur Interpretation von Mozarts Werken für Orgelwalze auf der Orgel*, s. 88–89). Kolejny numer przynosi wyczerpujące analizy twórczości maryjnej geniusza muzycznego z Salzburga, przedstawione przez Thomasa Hochradnera w kontekście pobożności ludowej epoki (szczególnie ruchu pielgrzymkowego do sanktuariów maryjnych) oraz religijności samego kompozytora i jego rodziny (*Mozarts marianische Musik*, s. 160–164). Ostatni wreszcie numer omawianego rocznika przynosi ciekawy tekst Ulricha Leisingera na ciągle frapujący muzykologów temat *Requiem* Mozarta (*Mozarts Requiem 1791–1800: Vom Fragment zum Erstdruck*, s. 237–244). Autor podejmuje w nim próbę odtworzenia kolejnych etapów dokończenia tego dzieła przez krąg najbliższych uczniów i współpracowników kompozytora (głównie F. Süßmayr, ale również m.in. F.J. Freystädler i J. Eybler), aż po edycję, która ukazała się w 1800 r. w wydawnictwie Breitkopf & Härtel w Lipsku, a także pierwszych jego wykonań.

Niejako w cieniu roku mozartowskiego obchodzona była inna, równie znacząca dla austriackiego środowiska muzyki kościelnej: 200 rocznica śmierci Johanna Michaela Haydna (1737–1806) — długoletniego koncertmistrza i nadwornego kompozytora arcybiskupa Salzburga oraz następcy W.A. Mozarta na stanowisku organisty dworskiego i katedralnego. Zamieszczony w nr. 2 artykuł Armina Kirchera dotyczy głównie życia i działalności tego kompozytora, które przedstawione zostały w przejrzystej formie kalendarium (*Ein Jubiläum im Schatten*, s. 76–81). W kolejnym zaś numerze ten sam autor szczegółowo analizuje twórczość mszalną J.M. Haydna, powszechnie uznawaną za najbardziej wartościową w jego bogatym i ciągle zbyt mało znanym dorobku (*Die Messen Johann Michael Haydns*, s. 150–159). Dopełnieniem tej tematyki są niezwykle interesujące, nie tylko od strony muzykologicznej, rozwa-

zania Petera Hrcirika na temat stylu dzieł religijnych omawianego twórcy (*Michael Haydns stille Größe. Eine persönliche Annäherung*, s. 165–172).

W nr. 3 omawianego rocznika przypomniana została jeszcze jedna okrągła rocznica — 300 rocznica śmierci Johanna Pachelbela (1653–1706). Twórca ten znany jest najbardziej jako autor dzieł organowych, a przede wszystkim niezwykle popularnego i opracowywanego na różne składy wykonawcze *Kanonu*. Na łamach „Singende Kirche” Katharina Larissa Paech przedstawia natomiast szerzej jego wokalo-instrumentalną twórczość religijną: motety, koncerty kościelne, msze, nieszpory i opracowania *Magnificat* (*Mehr als ein Kanon. Johann Pachelbel und seine Musik*, s. 232–236).

Interesująco przedstawia się również nowy cykl artykułów formacyjnych pod ogólną nazwą *Aus der Praxis — eine Gemeinde feiert Gotesdienst*, w którym — według zamierzenia Redakcji — prezentowane będą, w oparciu o konkretne przykłady, różne możliwości muzycznego ukształtowania celebracji liturgicznych, z wykorzystaniem nie tylko pieśni kościelnych, ale też różnorodnych dzieł muzycznych o przeznaczeniu liturgicznym, zarówno powstających współcześnie (posoborowych), jak i z repertuaru muzyki dawnej (przedsoborowych).

W nr. 1 Walter Sengstschmid — jeden z członków Redakcji „Singende Kirche”, omawia repertuar muzyczny wykorzystany podczas konkretnych celebracji eucharystycznych sprawowanych w cysterskim klasztorze Wiener Neustadt:

— w ramach mszy żałobnej za fundatorów i dobrodziejów klasztoru (2 XI 2005 r.), z wykorzystaniem m.in. wybranych części *Requiem* Claudia Cascioliniego (1697–1760);

— podczas sumy w uroczystość Objawienia Pańskiego (6 I 2006 r.), z wykorzystaniem części tzw. mszy niemieckiej *Hier liegt vor deiner Majestät*.

Przykłady te pokazują — zdaniem autora — możliwości wykorzystania repertuaru dawnego, tradycyjnego, przeznaczonego dla kościelnych zespołów śpiewaczych i połączenia go ze wspólnym śpiewem wiernych (*Aus der Praxis — eine Gemeinde feiert Gotesdienst. Thesaurus Musicae Sacrae und Gemeindemesse*, s. 4–5).

Zamieszczone w nr. 2 rozważania o Petrusa Hibnera OCist dotyczą nabożeństw słowa Bożego i ich muzycznego ukształtowania, z wykorzystaniem pochodzących z różnych epok arcydzieł muzyki religijnej (*Aus der Praxis — eine Gemeinde feiert Gotesdienst. „Lebendig ist das Wort” (Hebr 4,12). Gedanken zur Wortgottes-Feier*, s. 82–83). Podany tu został szczegółowy program tego rodzaju nabożeństw, które miały miejsce w Neukloster Wiener Neustadt w dniach: 8 X 2004 r. oraz 1 IV, 10 VI i 14 X 2005 r.

Kolejne teksty tego cyklu dotyczą Mszy św. z udziałem dzieci (o. Michael Weiss OCist, *Kinderwortgottesdienst am Beispiel der Pfarre Neukloster in Wiener Neustadt*, s. 148–149) — także z konkretnymi przykładami wykorzystanej tematyki (uroczystość Wielkanocy i IV niedziela wielkanocna — tzw. niedziela „Dobrego

Pasterza” 2006 r.) oraz ukształtowania nabożeństwa medytacyjno-muzycznego opartego na słowach modlitwy *Ojcze nasz*, które miało miejsce w wymienionym wyżej kościele klasztornym 16 III 2003 r. (Eva Trenker, „*Vater unser – unser Vater*” — *ein Meditationsgottesdienst über das Gebet des Herrn*, s. 230–231).

Ze współczesną praktyką muzyki liturgicznej związane są także dwa inne jeszcze artykuły. W nr. 1 Sieghard Gall prezentuje bardzo szczegółowe wyniki badań socjologicznych dotyczących szeroko rozumianej recepcji pieśni kościelnych (30 pieśni wybranych ze śpiewnika *Gotteslob*), przeprowadzonych wśród austriackich wiernych reprezentujących różne grupy społeczne oraz przedziały wiekowe. Trudno w ogólnym opisie zawartości czasopisma przedstawić wyczerpująco wyniki badań. Warto jednakże podkreślić, że dotyczyły one zarówno warstwy słownej (tekstu), jak i muzycznej (melodii) wybranego repertuaru. Z kolei w nr. 3 słowacki muzyk kościelny Juraj Lexmann przedstawia śpiewy procesyjne w odnowionej liturgii tworzone w nawiązaniu do *Graduale Romanum* (*Gesänge zur Eröffnung, zur Gabenbereitung und zur Kommunion nach dem Vorbild des Graduale Romanum in der erneuerten Liturgie. Erfahrungen mit dem neuen slowakischen Schaffen*, s. 174–177).

Ostatni z artykułów zamieszczonych w omawianym roczniku dotyczy specyficznych dla wiedeńskiego środowiska muzycznego instrumentów znanych i wykorzystywanych od XVII do XIX stulecia, które charakteryzuje Erich Benedikt (*Historische Wiener Klänge*, s. 93–98). Zaprezentowane tu zostały następujące instrumenty (świadomie zachowano oryginalną pisownię, bez tłumaczenia nazw na język polski): *Stiller Zink* (*Cornetto muto*), *Englischhorn* (*Corno inglese*), *Chalumeau*, *Klarinetten*, *Flauto d’amore*, *Flageolet* i *Flauto piccolo*, *Csakan* (Czakan), *Glasharmonika* (*Armonica*), *Volksinstrumente* (*Alphorn*, *Posthorn*, *Hackbrett*, *Xylophon*, *Maultrommel*), *Kinderinstrumente* (np. *Glockenspiel*, *Tambourin* i in.), *Arpeggione*, *Orgelsoli* i związane z nimi *Wiener Flöte* jako głos (register) organowy.

Poszczególne numery omawianego rocznika uzupełnione są, jak zawsze, obszerną, niezwykle starannie i wyczerpująco przygotowaną, zajmującą w sumie ponad połowę zawartości każdego numeru, częścią informacyjną. *Informationen* składają się z następujących działów:

- *Kalendarium* — zawierające terminy i program prezentacji religijnych dzieł muzycznych mających miejsce w kościołach Wiednia i innych miast austriackich (także katedr w Monachium, Passawie, Pradze i Brnie oraz benedyktyńskiego klasztoru w szwajcarskim Muri) w ramach liturgii (*Musik im Gottesdienst*), koncertów kościelnych (*Kirchen-Konzerte*) oraz audycji radiowych (*Kirchenmusik im Rundfunk*);
- *Nachrichten* — w których wyróżniane są: *Personalia*; *Berichte aus dem In- und Ausland*; *Zur Information*; *Neue Orgeln und Orgelrestaurierungen* — krótkie notki (wraz z podaniem dyspozycji) o nowych i odrestaurowanych organach; *Orgelmarkt*, w niektórych numerach dodatkowo: *Glocken*);

- *Aus den Diözesen* — syntetyczne omówienia kościelnego życia muzycznego w poszczególnych austriackich diecezjach;
- *Besprechungen* — recenzje nowości wydawniczych (książki, nuty, pomoce liturgiczne, nagrania płytowe) oraz omówienie wybranych, niemieckojęzycznych czasopism liturgiczno-muzycznych, a w niektórych numerach również listy od czytelników.

Warto ponadto przypomnieć, że w każdym numerze zamieszczany jest szczegółowy (z podaniem numeru odpowiedniego śpiewnika) wykaz pieśni na poszczególne niedziele i uroczystości danego kwartału (*Liedplan* opracowany przez Wolfganga Horvatha), dodajmy, podawane z wyprzedzeniem jednego kwartału.

Remigiusz Pośpiech